

Restavriranje stenske poslikave Staneta Cudermana in usoda monumentalnega slikarstva iz obdobja med obema vojnama

V slovenski in jugoslovanski umetnosti so se v tridesetih letih zasidrili pojmi, kot so proletarska, socialna in nacionalna umetnost, nov zagon pa je dobila tudi monumentalna umetnost. Zlasti monumentalno slikarstvo je odražalo zmes raznorodnih političnih, narodnih in kulturnih teženj. Cerkev je bila še vedno največja naročnica in v pomanjkanju dela je bil to pomemben vir preživetja. Veliko manj je bilo profanega monumentalnega slikarstva, zato je poslikava v nekdanji gostilni Slamič na Gosposvetski ulici resnično unikatna v zgodovini ne le slovenske, ampak tudi umetnosti nekdanje Kraljevine Jugoslavije. Avtor poslikave je umetnik Stane Cuderman. Študiral je v Zagrebu in Pragi, aktivno je začel razstavljeni v drugi polovici dvajsetih letih 20. stoletja, v tridesetih pa je izvedel več cerkvenih naročil, tudi poslikavo fresk. Med drugim je dobil zasebno naročilo družine Slamič za monumentalno poslikavo z narodno motiviko, ki je nastala verjetno leta 1933.

Poslikava je bila odkrita pod opazem med obnovo dela nekdanje restavracije Slamič v Ljubljani. Zaradi številnih predelav prostora je veljala za uničeno, a se je izkazalo, da je v celoti ohranjena in v dobrem stanju, le močno umazana in porumenela. V konservatorsko-restavratorskem posegu je največji problem predstavljalo odstranjevanje temnih madežev in porumenelih plasti. Ker je poslikava izvedena v seko tehniki z temperi z organskim vezivom, je bila barvna plast občutljiva na mehanske posege, zato smo izbrali za površino najmanj agresivno metodologijo čiščenja s celuloznimi oblogami. Barvna plast je bila nato utrjena, poškodbe pa zakitane in retuširane. Retuše so izvedene izključno na zakitanih mestih, tako da nismo posegali v avtorjevo delo.

Viri slik:
1, 2 - Arhiv družine Slamič,
3 - <http://www.dlib.si>,
4 - Arhiv družine Slamič,
5,8,9,10 - Arhiv ZVKDS, RC,
6 - <https://www.rtvlo.si>,
7 - Ilustrirani Slovenec, 5. 2. 1928, IV/6.

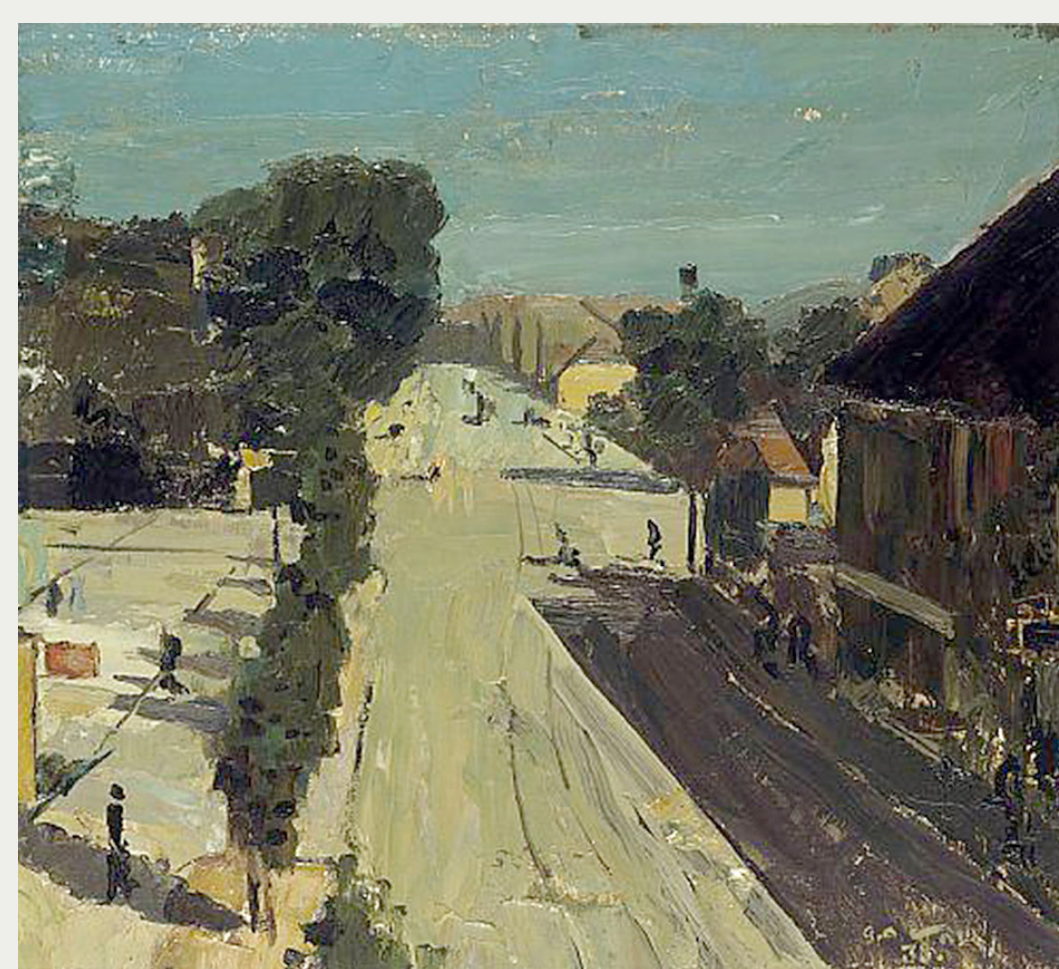
Slika 1, 2: Gostilna Slamič / Interior s poslikavo
Kavarne in gostilne so imele pomembno vlogo pri družabnem življenju. Tja so zahajali tudi umetniki, politiki in drugi, ki so imeli svoja priljubljena zbirališča in omizja, tudi odvisno od politične in nacionalne usmeritve. Slamič je veljala kot dobra in priljubljena restavracija.

Slika 3, 4: Stane Cuderman (1895-1946) / Akvarelna skica za poslikavo, signirana in datirana, 1933
Cuderman je študiral na akademijah za likovno umetnost v Zagrebu in Pragi. Poznan je predvsem kot portretist in avtor poslikave frančiškanske cerkve v Kamniku. Naredil pa je tudi nekaj slikav za zasebne naročnike kot je ta v restavraciji Slamič, ki je do sedaj veljala za uničeno.

Slika 5: Celotna poslikava, pred posegom
Na pragu tridesetih let je likovna umetnost znova dobila pomembno vlogo znotraj nacionalne emancipacije in naraščajočih mednarodnih konfliktov. Ideja za poslikavo naj bi prišla od naročnice Josipine Slamič in je povezana tudi s poimenovanjem ulice, na kateri je bila restavracija. V poslikavi je poleg narodnih noš upodobljenih tudi več drugih simbolov slovenstva, kot so knežji kamen, cerkev Gospa Sveta, ustoličenje koroških vojvod.

Slika 6: Gojmir Anton Kos, Gosposvetska cesta, 1938, olje na platnu. Moderna galerija, Ljubljana

V slovenski likovni umetnosti tridesetih let so se po desetletju, ki sta ga na likovnem področju zaznamovala ekspresionizem in nova stvarnost, ponovno obudile vrednote zmernega modernizma in ideje iskanja nacionalnega v umetnosti. Slovenska umetnost, sicer vpeta v jugoslovanske umetnostne tokove, je sledila vsesplošnemu obratu k realizmu.

Slika 7: »Naše slovenske narodne noše: Gorenjca in Gorenjki iz Podkorena«

V obdobju med obema vojnama je narodna noša postala preobleka za prav posebne priložnosti in njen videz vedno bolj uniformiran. Etnolog Bojan Knific pravi, da je bil odnos do narodne noše romantično nostalgičen, saj je spremenila funkcijo in postala kostum, katerega namen je bil kazati posebnosti oblačilne dediščine naroda.

Slike 8-10: Del poslikave med čiščenjem s celuloznimi oblogami ter detalj pred in po odstranitvi nečistoč.